

GEORGE STERIAN, EXPONENT AL STILULUI ARHITECTURAL NEOROMÂNESC MOLDAV

Romulus Dan BUSNEA

rbusnea@yahoo.com

ABSTRACT: This article tries to emphasize the important of our own cultural personalities, in order not to be forgotten by the contemporary generation. One important personality is George Sterian, who can be known as a great architecture from Moldavia. George Sterian architecture, versatile personality of Romanian science, art and culture, one of the founders of the national school of architecture at the time, is distinguished by a number of specific features in version Moldovan neo-Romanian style, full of expression and originality.

KEYWORDS: architect, culture, style, Romanian, builder.

În luna aprilie 2016 s-au împlinit 80 de ani de la moartea lui George Sterian¹, arhitect, urbanist, decorator, restaurator și publicist, al cărui destin s-a legat pentru o bună perioadă de timp de orașul Bacău. Același destin i-a marcat nașterea și moartea petrecute la aceeași dată, 19, cu cifra 9 în componență; s-a născut la 19 aprilie 1860 la Iași și a murit la 19 aprilie 1936, la Bacău. Cifra 9 se regăsește și în vârsta pe care a avut-o când s-a stins din viață: 79 de ani.

Aportul lui George Sterian în domeniul arhitecturii, în nașterea stilului arhitectural neoromânesc (sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX), nu este doar fundamental, ci și unul foarte original.

Stilul neoromânesc este unul dintre cele mai originale și surprinzător de frumoase ordine arhitecturale care au apărut în Europa în anii de creativitate intensă din epoca victoriană târzie. Românii din acea perioadă au dorit să creeze un stil care să reflecte gloria trecutului lor medieval, transformându-și peisajul arhitectural al țării, tot așa cum britanicii creaseră, cu decenii înainte și la o scară mai mare, mai bine-cunoscutul stil arhitectural victorian neogotic.

Stilul neoromânesc reprezintă un amestec interesant de elemente răsăritene bizantine și motive arhitecturale și etnografice țărănești locale,

¹ **George Sterian** (n. 19 aprilie 1860, Iași – d. 19 aprilie 1936, Bacău)

precum și de anumite modele de artă otomană și chiar teme de renaștere italiană târzie. Stilul a început să fie în vogă printre românii înstăriți în primii ani ai secolului al XX-lea, în România de dinaintea primului război mondial – în zona numită „Vechiul regat”, răspândindu-se ulterior și în Transilvania, după război, după ce această provincie a devenit parte a României”², precizează Valentin Mandache, istoric de arhitectură, expert în case de epocă și market analyst specializat pe piața construcțiilor istorice și etnografice. Din păcate, ne mai spune Valentin Mandache, acest stil arhitectonic aparte nu a mai fost agreat de autoritățile comuniste, care l-au privit ca fiind promovat de aristocrați și burghezi, dușmanii lor de clasă, astfel că acesta a fost abandonat, accentul fiind pus pe arhitectura utilitară, socială și industrială.

Repere arhitecturale în creația lui George Sterian

Dacă ne referim la „Casa arhitect George Sterian” din municipiul Bacău, aceasta aparține unei categorii speciale de arhitectură, fiind reprezentativă pentru stilul arhitectural al clădirilor urbane de epocă, cu funcția de clădire pentru locuit, motiv pentru care a fost inclusă în Lista monumentelor istorice din 2004, reluată în 2010, ca făcând parte din grupa valorică „A”, de importanță națională.

„Construită între anii 1921–1924, după propriile planuri ale arhitectului, clădirea a fost concepută în spiritual epocii care promova un stil neoromânesc, combinat cu elemente eclecticice preluate din arhitectura occidentală a secolului al XIX-lea. Imobilul are o arhitectură monumentală, cu nivele puternic marcate, decorații specifice, acoperiș înalt, contraforturi și turn de veghe, sugerând cu elementele respective pe cele de la castelele medievale.

În prezent, „Casa arhitect George Sterian” se află în proprietatea Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului”³, ne spune prof. dr. Dorinel Ichim, cercetător.

Cea dintâi creație a lui George Sterian, în care se pot observa particularitățile versiunii moldave a stilului neoromânesc inaugurat cu doar câțiva ani înainte de Ion Mincu, este clădirea Cazinoului din stațiunea Slănic-Moldova, clădire monumentală, finalizată în anul 1894, după planurile

² Economist, inspector de specialitate în cadrul Serviciului Public Județean pentru Promovarea Turismului și Coordonarea Activității de Salvamont Bacău, publicist.

³ Valentin Mandache, blogul www.casadeepoca.wordpress.com

acestui, din inițiativa arhitectului N. Ghica-Budești, pe atunci efor al Epitropiei „Sf. Spiridon” din Iași. Edificiul are două nivele, este prevăzută lateral cu două turnuri zvelte și pavilioane-terasă, cu ornamente de mare rafinament, sculptate în lemn. „Cazinoul e clădirea, în care pulsează mai mult viața stațiunii de dimineață și până noaptea târziu, acesta fiind unul dintre locurile de distracție ale vizitatorilor. Aici, pe lângă restaurantul cel mai bun și mai mare ce-l are Slănicul, Cazinoul are și o frumoasă sală de cinematograf în care e și un piano, are sală în care se dau concerte, serate, festivaluri, sală de bibliotecă pentru lectură, cofetărie. Tot la Cazinou, sunt săli unde se joacă cărți și unde sunt instalate mesele pentru jocurile de noroc: șah, table, biliard, bacara, ruletă și unde foarte multă lume venită în stațiune, petrece ore întregi, unii încercându-și norocul, alții privind numai de curiozitate. Astfel încât Cazinoul, înălțat între cele două șosele și alei, ce se întind bine întreținute în fața și pe la spatele lui, cu poziția lui frumoasă, cu stilul lui plin de eleganță, cu priveliștile-i admirabile ce ți le oferă, și cu distracțiile ce le are vizitatorul în el, nu poate fi decât o podoabă a Slănicului și o atracție irezistibilă pentru amatorii ce vizitează stațiunea, dându-i o animație deosebită”⁴, scria despre acesată atracție, Cleopatra Tăutu, în prima monografia a stațiunii Slănic-Moldova.

Urmează cursurile gimnaziale și liceale la Iași, după care se înscrie la Școala de Arte Frumoase din Paris, devenind în 1885, diplomat al acesteia. Asiduu cercetător al monumentelor istorice, călătorește mai bine de doi ani pentru specializare în Italia și Franța. Se întoarce în 1887 în țară, unde în calitate de arhitect realizează releveurile unor așezăminte religioase din București, Iași, Piatra Neamț, Craiova, Curtea de Argeș, Dorohoi, Bacău, Slănic-Moldova.

Publică în 1889 un document studiu despre modalitățile de restaurare a monumentelor din România, drept pentru care, în 1892, devine membru al Comisiunii Monumentelor Istorice, instituție înființată în același an, prin decret regal. Un an mai târziu, este ales deputat de Bacău, având ca principală sarcină studierea în străinătate a stabilimentelor de instrucțiune publică, muzeele, teatrele și școlile de arte decorative.

Și tot în anul 1892, membrii Societății Arhitecților Români, înființată cu un an înainte, au pus bazele primei forme de învățământ superior de arhitectură din România, înființând o școală particulară de arhitectură, ce

⁴ Dorinel Ichim, „Casa arhitect George Sterian”, cotidianul „Deșteptarea”, 12 nov. 2015

a funcționat 5 ani, grație entuziasmului și dedicării acestor personalități ale culturii românești, printre care s-au numărat George Sterian, Ion Socolescu, George Mandrea, Ion Mincu, și mulți alții.

În 1898 este numit în Comisiunea Centrală Consultativă pentru participarea României la Expoziția Universală de la Paris, unde va participa ulterior, în calitate de comisar delegat al Guvernului României.

În 1901 este ales vicepreședinte al Societății Arhitecților din România, iar începând din 1904, este numit, pe rând, profesor de artă decorativă la Școala de Belle Arte din București, inspector general al Artelor și Clădirilor (1905), director al Secției de Artă Națională și Decorativă de pe lângă Școala de Arte Frumoase București și administrator al Casei Artelor (1906).

În 1906 arhitectul George Sterian fondează revista „Arhitectura”, iar în același an, organizează catedre la Secția de artă națională și decorativă de pe lângă Academia de Arte Frumoase din București și la Institutul de Arte Decorative „Regina Maria”. Aflându-se printre cei implicați direct în eforturile de refacere a țării după războiul de la 1916, va fi încadrat ca arhitect-șef la Primăria Bacău, unde va lucra până în anul 1932.

Printre realizările sale profesionale de excepție, care poartă amprenta gândirii sale ingenioase, se numără: proiectul Cazinoului și Hotelului Epitropiei „Sfintul Spiridon” Iași din stațiunea Slănic-Moldova (1894), restaurarea Bisericii „Cuțitul de Argint” (1894), Teatrului Național (1895) și a Bisericii „Bucur” (1905–1907) din Capitală, restaurarea Mănăstirii Cașin și a Bisericii „Precista” (singura ctitorie ștefaniană) din Bacău (1920–1925), proiectele clădirilor „Ateneul Cultural” și „Casa arhitect George Sterian” din Bacău (1926–1932), planul de sistematizare a orașului Târgu Mureș etc.

Bogata sa activitate este prezentată pe larg în cel de-al doilea volum dedicat personalităților băcăuane, semnat de publicistul, istoricul și criticul literar băcăuan Cornel Galben ⁵.

Importanța patrimoniului arhitectural al României și necesitatea restaurării și salvării construcțiilor de epocă

Despre acest aspect, vă înfățișez în final, ca o concluzie, dar și ca un semnal de alarmă, opinia lui Valentin Mandache, una mai mult decât avizată și obiectivă:

⁵ Cleopatra I. Tăutu, „Slănicul Moldovei Monografie scrisă în anii 1930–1934”, București, Tipografia ziarului Universul, 1934

„O casă istorică sau de epocă este o clădire construită în stiluri arhitecturale consacrate istoric sau tradiționale (țărănești), care îi imprimă un caracter distinct, fiind un reper important al identității culturale și economice a comunităților locale sau naționale. De astfel de case se leagă câteodată evenimente istorice, în plus ele au fost locuite de-a lungul timpului de personalități sau alte caractere interesante (de la criminali celebri până la inventatori, exploratori), ceea ce le sporește valoarea istorică sau materială. Englezii – de exemplu, au achiziționat, renovat sau restaurat cu grijă aceste case, pe care le-au salvat din mâinile dezvoltatorilor locali, al căror obiectiv este, aproape întotdeauna, demolarea și construirea în loc a birourilor sau a unor clădiri urâte, toate acestea plantate printre vechile edificii istorice ale orașului. Deteriorarea patrimoniului este o consecință a slabei educații culturale a populației, mai ales de la căderea comunismului, o urmare a scăderii calității învățământului românesc. Unei mari părți a populației, – mă refer aici și la bucureșteni – îi lipsește mândria civică. Aceasta i-ar face pe mulți să aprecieze vechile clădiri de orice fel, așa cum se întâmplă în toate celelalte țări europene. Din cauza lipsei de loialitate față de urbe, se vor distruge în jur de 60–70% din casele de patrimoniu, până când populația se va mai sofistica din punct de vedere cultural și va înțelege semnificația acestor imobile, în definirea propriei identități, a cine ești tu, ca român”, a mai precizat Valentin Mandache.

Bibliografie:

- [1] Celac, Mariana; Panaitescu, Alexandru, *Scurt istoric al organizării profesiei de arhitect în România de la „Regulamentu” lui A. I. Cuza și M. Kogălniceanu până în prezent*, revista „Arhitectura”, 18 decembrie, 2016.
- [2] Galben, Cornel, *Personalități băcăuane*, vol. II, Ed. Corgal Press, Bacău, 2003.
- [3] Ichim, Dorinel, *Casa arhitect George Sterian*, în cotidianul *Deșteptarea*, 12 nov. 2015.
- [4] Mandache, Valentin, blogul www.casedeepoca.wordpress.com.
- [5] Tăutu, I. Cleopatra, *Slănicul Moldovei-Monografie scrisă în anii 1930–1934*, Tipografia ziarului „Universul”, București, 1934.